

Sygn. akt IV CSK 443/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Hanna Kamińska

w sprawie z powództwa B. C.
przeciwko P. G. i P. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w D.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 27 lutego 2013 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 kwietnia 2012 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza na rzecz pozwanej od powoda kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w O. oddalającego powództwo o zasądzenie, na podstawie art. 422 k.c., kwoty 251.084,52 zł od Zakładu Pracy Chronionej P. spółki z o.o. w O.

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 142/11 Sąd Najwyższy uchylił poprzedni wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 9 listopada 2010 r. uwzględniający powództwo w części żądania zapłaty powyższej kwoty przez pozwaną spółkę solidarnie ze sprawcą szkody i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania. Uznając zasadność zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy wskazał, że w wypadku wydania przez sąd drugiej instancji wyroku reformatoryjnego w oparciu o własne ustalenia, zachodzi konieczność wszechstronnego odniesienia się do materiału dowodowego zebranego w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji oraz w toku postępowania odwoławczego i dokonania jego oceny ze wskazaniem przyczyn odmowy dania wiary lub uznania za wiarogodne konkretnych dowodów, a ponadto konieczne jest wskazanie podstawy prawnej wyroku. Podkreślił również, iż dokumentem w rozumieniu art. 244 k.p.c. nie są akta sprawy karnej w całości, lecz poszczególne dokumenty w niej zgromadzone, które Sąd drugiej instancji może wykorzystać po uzyskaniu stanowiska stron co do tego, czy nie wnoszą o ich przeprowadzenie, jednakże powinien ujawnić treść tych dokumentów, które uznaje za dowody przeprowadzone w sprawie cywilnej i umożliwić stronom zajęcie stanowiska co do każdego z nich.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 11 k.p.c. Sąd Najwyższy wskazał, że przepis ten wiąże sąd w postępowaniu cywilnym w zakresie ustaleń wydanego w postępowaniu karnym wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa w zakresie jego znamion, natomiast nie wiąże w zakresie ustaleń dotyczących tego pozwanego, który nie był oskarżony i skazany w sprawie karnej a nadto, że uzasadnienie wyroku karnego stanowi jedynie dowód, iż sąd karny w określony sposób ustalił i ocenił fakty, nie stanowi zaś dowodu ich istnienia, a zatem nie może zastąpić czynienia przez sąd cywilny samodzielnych ustaleń.

Sąd Apelacyjny ustalił, że pozwany G. prowadził działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży artykułów AGD i sprzedawał wyłącznie towar stanowiący własność pozwanej spółki, pobierając z tego tytułu część marży. Przesunięcia towarów przekazanych przez spółkę pozwanemu odbywały się na podstawie dokumentów odnotowywanych w systemie komputerowym łączącym spółkę i współpracujące sklepy w sieć. Pozwany sprzedawał towar również z pominięciem obowiązku rejestracji w kasie fiskalnej, a ponieważ wpływy z marży nie starczyły na pokrycie braków, zaczął zalegać z płatnościami na rzecz spółki P. Po stwierdzeniu przez tę spółkę niedoboru na kwotę 303.267,10 zł, pozwany uznał, że towar znajduje się u powoda prowadzącego działalność w tej samej branży i zaproponował, że kupi ten towar z dogodnym i odległym terminem spłaty albo towar kupi od spółki powód. Pozwana spółka zaakceptowała drugie rozwiązanie. Powód wyraził zgodę na tę propozycję pozostając w przekonaniu, że towar znajduje się w posiadaniu pozwanego G., przy czym uzgodnił z nim, że towar nie będzie mu fizycznie wydany, transakcja będzie polegała na jego przefakturowaniu, a po jej dokonaniu pozwany uzyska kredyt z banku i odkupi towar za wyższą cenę. Na podstawie dokumentów przeniesienia, pozwana spółka wystawiła faktury z tytułu sprzedaży na rzecz powoda towaru na kwotę 251.084,52 zł, a on je w lokalu spółki podpisał bez żadnych uwag. Wystawił z kolei faktury na rzecz pozwanego i na jego prośbę wręczył mu potwierdzenie otrzymania zapłaty, które ten miał przedłożyć w banku. Ostatecznie zapłaty nie otrzymał, jak również nie zapłacił za towar spółce P., powołując się na fakt oszukania go przez pozwanego, niewydanie towaru i odstąpienie od umowy.

W sprawie ...157/02 Sąd Okręgowy w O. wydał nakaz zapłaty na rzecz spółki na kwotę 238.444 zł wraz z odsetkami ustawowymi i nakaz ten został utrzymany w mocy, a apelacja powoda oddalona. Oddalona została również skarga powoda o wznowienie postępowania. Sąd Rejonowy w S. prawomocnym wyrokiem w sprawie ...148/03 z dnia 9 stycznia 2004 r. uznał P. G. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. przez to, że działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dla siebie i pozwanej spółki P., doprowadził powoda do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 251.084,52 zł, poprzez wprowadzenie go w błąd

co do faktu posiadania sprzętu AGD w prowadzonym przez siebie sklepie i nakłonienie powoda do podpisania faktur, potwierdzających nabycie tego rodzaju sprzętu od spółki P. Odwoływanie się przez powoda do okoliczności związanych z wystawieniem faktur oraz wynikami postępowania cywilnego o zapłatę doprowadziło Sąd Apelacyjny do konstatacji, że jako szkodę wskazuje on uszczerbek majątkowy w postaci obowiązku zapłaty pozwanej P. kwoty zasądzonej prawomocnym nakazem zapłaty. Uznał, że obowiązek świadczenia na rzecz pozwanej spółki P. był skutkiem prawomocnego orzeczenia, które ukształtowało prawa i obowiązki powoda i spółki, wynikające z wystawienia faktur i weksli zabezpieczających płatność ceny. Konsekwencją było przyjęcie, że w świetle art. 365 § 1 k.c. sąd w sprawie niniejszej jest związany treścią tego orzeczenia co do stosunku prawnego, który był poddany osądowi. Skoro zatem przesunięcie majątkowe w wyniku realizacji wyroku sądowego miało podstawę prawną w jego treści, to nie było bezprawne i nie nosiło cech zawinienia wierzyciela, a zatem brak przesłanki odpowiedzialności deliktowej w postaci bezprawności uzasadniał oddalenie powództwa opartego o treść art. 415 k.c. w zw. z art. 422 k.c. W konsekwencji jako bezpodstawną ocenił większość zarzutów apelacji odnoszących się do stosunku podstawowego wynikającego z umowy sprzedaży, zwłaszcza że tożsame argumenty podnoszone były w sprawie o zapłatę, a co do znaczenia uzasadnienia wyroku w sprawie karnej dla procesu cywilnego, w sposób wiążący wypowiedział się Sąd Najwyższy.

W skardze kasacyjnej opartej o obie podstawy kasacyjne wskazane w art. 398 § 1 i 2 k.p.c. powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od obu pozwanych dochodzonej kwoty. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 422 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że pozwanej spółce nie można przypisać odpowiedzialności za szkodę, zaś w ramach drugiej podstawy kasacyjnej naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na jego wynik: art. 244 k.p.c., art. 365 k.p.c., art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398 k.p.c. i art. 379 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie zasługuje na uwzględnienie, najdalej idący w zakresie skutków procesowych, zarzut nieważności postępowania uzasadniony tym, że w składzie sądu orzekającego w drugiej instancji orzekał sędzia delegowany, którego delegacja nie spełniała wymogów prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Wskazując na wątpliwości w zakresie prawidłowości delegacji skarżący podniósł, że wobec odroczenia publikacji o kilka dni oraz konieczności podpisania uzasadnienia orzeczenia, możliwe jest wykonanie tych czynności przez sędziego po upływie okresu delegacji. W aktach sprawy (k. 508) znajduje się, udzielona przez Prezesa Sądu Apelacyjnego na podstawie art. 77 § 8 ustawy z dnia 7 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), delegacja sędziego do orzekania w Sądzie Apelacyjnym w dniach 28 i 29 marca 2012 r. oraz w dniu 13 kwietnia 2012 r. Sędzia delegowany był zatem uprawniony do orzekania zarówno w dniu wydania wyroku, jak i jego ogłoszenia. Sporządzenie uzasadnienia wyroku oraz jego podpisanie są czynnościami technicznymi wykonywanymi *ex post* i stanowiącymi tylko powtórzenie i utrwalenie motywów wyroku przyjętych przed jego wydaniem i ogłoszeniem, a przedstawionych ustnie po jego ogłoszeniu. Czynność ta pozostaje poza zakresem orzekania, które trwa do chwili ogłoszenia wyroku. Podpisanie uzasadnienia przez sędziego delegowanego dokonane w dniu, którego nie obejmowała delegacja, może stanowić naruszenie przepisu art. 330 § 1 zd. 2 k.p.c., jednakże jest to uchybienie, które nie ma wpływu na ocenę uprawnienia składu sądu, a w konsekwencji nie może stanowić przyczyny nieważności postępowania określonej w art. 379 pkt 4 k.p.c. (tak również uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2011 r., III CZP 77/11, OSNCP 2012/11/123).

Nie są zasadne również pozostałe zarzuty naruszenia prawa procesowego. Uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²⁰ k.p.c. zdaje się wskazywać, że skarżący zarzuca raczej naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. twierdząc, że Sąd drugiej instancji nie wskazał, na jakich dowodach przeprowadzonych w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, opart rozstrzygnięcie. Z motywów zaskarżonego wyroku jasno wynika, że podstawę oceny prawnej stanowiły ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy, a zaakceptowane w całości przez Sąd Apelacyjny. Sąd ten nie prowadził własnego postępowania dowodowego, a dopuszczenie dowodu z konkretnych dokumentów

znajdujących się w aktach sprawy karnej nastąpiło w zakresie dowodów objętych postępowaniem pierwszoinstancyjnym, z uwagi na brak wydania postanowienia dowodowego w tym postępowaniu. Ponadto skarżący pomija, że wiążąca wykładnia przepisów prawa procesowego w zakresie postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji, zawarta w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 142/11, dotyczyła sytuacji, w której sąd ten wydaje orzeczenie reformatoryjne na podstawie ustaleń faktycznych dokonanych po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym i odmiennych od przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia przez sąd pierwszej instancji. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i pogląd prawny Sądu Okręgowego, a zatem nie mogło dojść do naruszenia art. 398²⁰ k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 244 k.p.c. został uzasadniony nieuwzględnieniem domniemania zgodności z prawdą dokumentu urzędowego - wyroku karnego, z którego powód wywodzi skutek w postaci obowiązku przyjęcia przez sąd cywilny, że celem przestępnego zachowania pozwanego G. na szkodę powoda było osiągnięcie korzyści majątkowej dla pozwanej spółki. Zarzut ten wiąże się z zarzutem naruszenia art. 365 k.p.c.

Nie ulega wątpliwości, że z dokumentami urzędowymi wiąże się domniemanie autentyczności oraz domniemanie zgodności treści dokumentu z prawdą. Artykuł 244 § 1 k.p.c. reguluje moc formalną dokumentu i nakazuje traktować jako udowodnioną treść dokumentu, natomiast nie rozstrzyga o znaczeniu dokumentu dla wyniku procesu, bowiem w tym zakresie jest on przedmiotem oceny według zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Wyroki sądowe zarówno w sprawach karnych, jak i sprawach cywilnych korzystają z waloru dokumentów urzędowych, a element urzędowego zaświadczenia wyraża się w potwierdzeniu przez sąd stanu rzeczy, który został w wyroku stwierdzony lub przez wyrok spowodowany. Inaczej kształtuje się jednak możliwość obalenia domniemania zgodności wyroku z prawdą w obu tych postępowaniach. Artykuł 11 k.p.c., stanowiący *lex specialis* w stosunku do art. 252 k.p.c., wiąże bezwzględnie sąd cywilny co do faktu popełnienia przestępstwa w zakresie jego znamion, a zatem w tym zakresie nie jest dopuszczalne obalenie domniemania. Zastosowanie reguł określonych w art. 252 k.p.c. możliwe jest natomiast co do

innych ustaleń prawomocnego wyroku karnego, wykraczających poza elementy stanu faktycznego przestępstwa. Wiążąca jest nadto wykładnia art. 11 k.p.c. dokonana przez Sąd Najwyższy w wyroku IV CSK 142/11, który stwierdził, że wyrok w sprawie karnej nie wiąże w zakresie ustaleń dotyczących tego pozwanego, który nie był oskarżony i skazany w sprawie karnej.

Wyroki cywilne korzystają z domniemania zgodności z prawdą co do tego, co zostało w nich zaświadczone, a zakres domniemania związany jest przede wszystkim z ich prawomocnością materialną w sensie jej skutków pozytywnych określonych w art. 365 k.p.c. Orzeczeniem bowiem związany jest nie tylko sąd, który je wydał i strony, ale też inne sądy i organy administracji państwowej oraz w wypadkach w ustawie przewidzianych inne osoby. Prawomocność materialna oznacza, że sąd nie może wyroku zmienić, ani inaczej ukształtować sytuacji prawnej osób, ale dotyczy to tylko relacji pomiędzy stronami procesu, w którym wyrok został wydany. Za ustalony należy również uznać pogląd, że domniemanie zgodności stanu ustalonego w wyroku cywilnym z rzeczywistym stanem rzeczy rozciąga się również na uzasadnienie wyroku - stanowi ono jego część składową i jako takie nie może być uznane za samodzielny dokument. Uzasadnienie zawiera elementy zaświadczenia w takim zakresie, w jakim sąd stwierdza, że miały miejsce dane fakty stanowiące przesłankę konieczną do wydania wyroku.

Pozwany G. został uznany za winnego popełnienia czynu określonego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. Do znamion podmiotowych czynu z art. 286 § 1 k.k. należy cel osiągnięcia korzyści majątkowej z tym, że przez korzyść majątkową w świetle tego przepisu rozumie się korzyść majątkową zarówno dla sprawcy, jak i innej osoby, a jego dyspozycją jest objęte tylko dążenie sprawcy do osiągnięcia korzyści, a nie dążenie innej osoby. W konsekwencji nie jest dopuszczalne obalenie domniemania zgodności z prawdą wyroku karnego w zakresie działania pozwanego G. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dla siebie i spółki P. Domniemanie to wiąże jednak tylko we wskazanym zakresie, a zatem wiąże w zakresie celu działania sprawcy -pozwanego G., natomiast w żadnym razie nie obejmuje ani działania, ani celu działania spółki P. Ponieważ ustalenia wyroku karnego nie mogą być wiążące w zakresie działania tego pozwanego, który nie był oskarżony i skazany w sprawie karnej oraz w tym

zakresie nie korzystają z domniemania ustalenia zawarte w motywach tego wyroku, ciężar dowodu okoliczności dotyczących działania, celu działania i wiedzy spółki P. o przestępczej działalności pozwanego G. obciążał powoda.

Odnosząc się do zagadnienia związania sądu cywilnego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w O. w sprawie ...157/02 wskazać należy, że wiązanie wynikające z art. 365 k.c. oznacza, że nie jest dopuszczalne prowadzenie postępowania dowodowego celem wykazania, że przesunięcie majątkowe dokonane w oparciu o to orzeczenie rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą. Stronami procesu w tej sprawie był powód i pozwana spółka P. z tym, że w odwrotnej konfiguracji procesowej. Wyrok ukształtował sytuację prawną stron w zakresie istnienia ważnego stosunku obligacyjnego i jego treści, a konsekwencją jest wiązanie co do faktu zawarcia ważnej umowy sprzedaży sprzętu AGD pomiędzy spółką P. a powodem. Wiążące są także ustalenia faktyczne dokonane przez sąd w tamtej sprawie w zakresie koniecznym do rozstrzygnięcia, a zatem związane z zarzutami powoda odnoszącymi się do nieistnienia stosunku podstawowego, wiedzy pozwanej o nieposiadaniu towaru przez pozwanego G. oraz w zakresie pozytywnego ustalenia o poinformowaniu spółki przez powoda i pozwanego G., że towar znajduje się u powoda. W świetle powyższego nie może być uzasadniony zarzut naruszenia art. 535 k.c. nawet w powiązaniu z art. 422 k.c.

Powód żądanie swoje opiera zarówno na konstrukcji pomocnictwa, jak i świadomego skorzystania ze szkody. Wskazać należy, że nie jest możliwe konstruowanie w oparciu o tę samą podstawę faktyczną odpowiedzialności pozwanej na podstawie obu wskazanych postaci deliktu. Czyn niedozwolony w postaci pomocnictwa popełnia ten, kto ułatwia popełnienie przestępstwa i jego zachowanie jest niezbędne, by do przestępstwa doszło a odpowiedzialność kształtuje się na zasadzie winy umyślnej, aczkolwiek odnotować należy również stanowisko, że wystarczające jest istnienie świadomości w popełnieniu deliktu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2003 r., III CKN 29/01 (OSP 2005/5/59, Biul. SN 2004/1/10). Przesłanką odpowiedzialności jest nadto istnienie związku przyczynowego pomiędzy działaniem pomocnika a szkodą, który wyraża się w tym, że wola pomocnika jest nakierowana na dokonanie czynu niedozwolonego.

Świadome skorzystanie ze szkody jest natomiast czynem nie pozostającym w związku przyczynowym ze szkodą i czasowo następczym w stosunku do niej. Dla zaistnienia tej postaci deliktu konieczne jest uzyskanie korzyści, której źródłem jest szkoda wyrządzona przez sprawcę innemu oraz świadomość uzyskania korzyści i wyrządzenia szkody innej osobie. Wiedza o szkodzie oznacza wiedzę, że szkoda została spowodowana działaniem sprawcy, a świadome skorzystanie wymaga ustalenia winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa.

Zarówno kwestia świadomości pomocnika, jak i świadomości uzyskania korzyści z przestępstwa korzystającego ze szkody należy do kategorii faktów i stanowi element stanu faktycznego, a zatem wszystkie argumenty skarżącego skierowane na uzasadnienie zaistnienia powyższych deliktów, przy przyjęciu odmiennego, subiektywnie wskazanego stanu faktycznego, niż ustalony przez Sąd drugiej instancji, uchylają się spod kontroli kasacyjnej wobec treści art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. Stan faktyczny ustalony przez Sąd drugiej instancji wyklucza przyjęcie, że pozwana spółka miała świadomość, że poprzez zawarcie umowy sprzedaży pomaga w dokonaniu przestępstwa lub ma wiedzę o wyrządzeniu szkody i świadomość skorzystania ze szkody. Ustalenie, że zarówno pozwany G., jak i powód informowali spółkę o przejęciu przez powoda towarów stanowiących jej własność było dokonane zarówno w sprawie ...157/02, jak i w sprawie niniejszej. Stąd zawarcie ważnej umowy sprzedaży nie może stanowić argumentu przemawiającego za wystąpieniem świadomości pozwanej spółki o popełnieniu przez sprawcę przestępstwa doprowadzenia powoda do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i umyślnego skorzystania ze szkody, a tym bardziej argumentu za popełnieniem czynu w postaci pomocnictwa. Niezasadnie również skarżący utożsamia świadomość sprawcy szkody co do celu przestępstwa, polegającego na osiągnięciu korzyści dla siebie i pozwanej spółki ze świadomością spółki o wyrządzeniu szkody powodowi i świadomością uzyskania korzyści. Jak wskazano wyżej, prawomocny skazujący wyrok karny wydany w stosunku do jednego z pozwanych, wiąże sąd cywilny co do faktu popełnienia przestępstwa w zakresie jego znamion i w tym zakresie nie jest dopuszczalne obalenie domniemania zgodności jego treści, jako dokumentu urzędowego, z prawdą. Domniemanie to natomiast nie wiąże w odniesieniu do drugiego pozwanego, który nie był oskarżony i skazany, a zatem w tym zakresie ciężar dowodu okoliczności, z których powód wywodzi skutki prawne, obciąża go do

stosownie do treści art. 6 k.c. W konsekwencji, w wypadku skazania pozwanego prawomocnym wyrokiem karnym za popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w celu osiągnięcia korzyści dla niego i drugiego pozwanego, domniemanie zgodności z prawdą (art. 244 § 1 k.c.) nie wiąże w zakresie przesłanki świadomości drugiego pozwanego uzyskania korzyści z przestępstwa (art. 422 k.c.).

Wywodzenie natomiast przez skarżącego popełnienia deliktu w postaci pomocnictwa z niedochowania obowiązku nadzoru spółki nad agentem z powołaniem się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2003 r., III CKN 29/01 nie może być skuteczne, bowiem skarżący przeoczył, że w takiej sytuacji Sąd Najwyższy wykluczył zaistnienie przesłanek czynu niedozwolonego polegającego na pomocnictwie i przyjął odpowiedzialność przedsiębiorstwa prowadzącego dystrybucję towarów na podstawie art. 430 k.c., a skarga kasacyjna zarzutu naruszenia tego przepisu nie zawiera.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., o kosztach rozstrzygając zgodnie z § 6 pkt 7 w zw. z § 5 oraz § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).